

Annelies Verbeke

Vissen redden

DE GEUS

I

Noordzee

‘Een nieuwe dag in het nu’, zong Monique Champagne tijdens het baden. In de stad waar zij woonde, bloeide het culturele leven, werd het zwerfvuil succesvol ingedijkt en stemde de hoeveelheid neerslag tot droefenis. Nu en dan verhing een feestvarken zich aan een steunbalk of hapte een onberekenbaar huisdier een oog uit een kind. Toch gebeurde dat zelden. Het geluk verdween er doorgaans minder bruusk.

Het afvoergaatje van het bad leek verstopt, maar niet dramatisch. ‘Een nieuwe dag in het nu.’ Toch fijn dat ze weer zong.

Ze maakte zich op en kleepte zich aan alsof haar iets belangrijks te wachten stond, wandelde met een stevige pas naar de bakker en nam er met een stralende glimlach een knapperig brood in ontvangst. Weer onderweg naar huis, hief ze haar gezicht op naar de zachte motregen, waardoor ze de regenboog boven haar stad opmerkte. ‘Wat mooi’, vertelde ze zichzelf.

Thuis sorteerde Monique haar wasgoed nauwkeurig. Ze controleerde labels die ze elke keer controleerde, voor de zekerheid. Met twee treden tegelijk rende ze de trap op. Het bureau had ze de vorige avond nog opgeruimd. Ze zette haar laptop aan, rende weer naar beneden en

laadde de vaatwasmachine uit. De meeste serviesonderdelen waren oorspronkelijk niet alleen van haar, maar nu wel, nu wel. Daarna rangschikte ze de potjes met kruiden in de hangkast boven het fornuis naar grootte en merk. Het was tijd voor een verkwikkende fietstocht.

Dat het haar toch steeds weer lukte, bedacht ze, terwijl ze de trappers zonder hapering in het rond liet draaien en de geur van de sparren zo diep mogelijk opsnoof. Hoe ze telkens weer op haar pootjes belandde. En dat ze in een beschermengel zou geloven, als ze religieus zou zijn. Een vlucht wilde ganzen scheerde – balkend, zo leek het – over haar hoofd naar de regenboog, die zich nog kleurrijker tegen de blauwe achtergrond aftekende dan zo-even.

Bezweet door de inspanning, nam Monique nogmaals een bad, daarna maakte ze soep. Ze sneed groenten, rolde uit vegetarisch principe geen balletjes, sneed nog meer groenten en at traag voor een lege Word-pagina, waarnaar ze, nog lang nadat de soep op was, bleef staren. Ze staaarde naar het wit van het scherm als een Belgische militair in Kaboel naar de einder; er verscheen niets, maar als er iets zou verschijnen, kon het vijandig zijn. Met vijandigheid wenste Monique zich niet in te laten. De inspiratie kwam niet, het nut van een nieuw verhaal liet zich moeizaam benoemen, de lezers wachtten, haar banksaldo neigde naar rood, maar zij zou geduldig wachten op iets moois.

Intussen dwaalden haar ogen voor de zoveelste middag op rij af naar de groene map en de boeken op het andere been van haar L-vormige werktafel. Ze nam de map op schoot, doorbladerde met grote ernst de krantenknipsels en geprinte webpagina's die ze erin had verzameld

en zuchtte. Met het visbestand ging het van kwaad tot erger. Ze herlas hoe dagelijks duizenden kilometers net werden ontrold, waardoor buitensporige hoeveelheden vis en bijvangst van de zeebodem werden geschraapt. De grootschalige commerciële visvangst zorgde de laatste vijftig jaar voor een afname van negentig procent van de grote roofvissen. In één jaar tijd werd in de Barentszee meer dan honderdduizend ton kabeljauw illegaal gevangen. In 2002 paste alle kabeljauw uit de Noordzee in een middelgrote vissersboot. Veertigduizend mensen verloren hun baan toen de laatste van deze vissen uit de Canadese Grand Banks werd gevestigd. Bijna alle Zuid-Aziatische koraalriffen werden gedynamiteerd. Nadat hun vinnen waren afgesneden, werden haaien verminkt weer in zee gegooid. De Europese Unie negeerde de laatste kans om de blauwvintonijn in de Middellandse Zee te laten voortbestaan. De ICCAT, een internationale commissie voor het beheer van de Atlantische tonijn, werd monkelend *International Conspiracy to Catch all Tuna* genoemd. Subsidies voor immense vissersvloeden braken records, het aantal oneerlijke visserijakkoorden met ontwikkelingslanden eveneens. Aquacultuur bleek zelden een oplossing. Waar wilde zalmen, onderweg naar zee, voorbij kweekzalmen zwommen, deden infecties de populaties in aantal slinken. Eenderde van de in het wild gevangen vis werd als voer voor kweekvis gebruikt. Van het landoppervlak was elf procent beschermd, van de zeeën maar een half procent. Driehonderdvijftig miljoen vissen per dag werden gedood voor menselijke consumptie. Als de overbevissing in het huidige tempo werd voortgezet, dan zouden de visvoorraden tegen het midden van deze eeuw zijn uitgeput.

Monique had de meeste van de verzamelde artikelen al gelezen. Nog maar net had ze zich verdiept in een stuk over het eutrofiëren der zeeën, toen de telefoon ging.

‘Spreek ik met mevrouw Champagne zelf?’ wilde een haar onbekende mannenstem weten.

Monique bevestigde dat zij het was.

‘Goeiemiddag, mevrouw Champagne. Ik bel met een voorstel. Het kan u eerst wat eigenaardig toeschijnen, maar ik zou toch graag een moment van uw tijd vragen om het uit de doeken te doen want ik denk, ik hoop, dat het u zou kunnen interesseren.’

Monique vermoedde dat de man bij een telecombedrijf hoorde of dat hij een enquête over haar tabaksverbruik wilde afnemen. Ook kon hij met een gek voorstel komen dat verband hield met haar beroep. In het verleden was haar, de schrijfster, voorgesteld aan quizzes deel te nemen en aan programma’s waarin ze zich avontuurlijk en semiberoemd, door oerwouden en langs gletsjers, naast een camera zou dienen op te stellen. Men had haar gevraagd oldtimercolonnes en het spuwen op wijnproefavonden literair doch gratis te begeleiden. Ze hield haar ‘dan ben ik helaas bezet’ al klaar.

‘Ik las uw krantenartikel, enfin artikel, uw lyrische be- toog, of hoe moet ik het noemen ... over vis, de overbe- vissing. Ik vond dat zeer mooi. Wel. Mooi ... pakkend eerder. Ik las het een paar keer achter elkaar en ik dacht: ja, dit is ... ja, dat missen wij, wetenschappers, toch over het algemeen. Sorry, ik heb mij nog niet voorgesteld. Ik ben Sven Nootjes. Ik ben verbonden aan het ILVO, het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek. Dat is een overheidsinstelling. Zoals u wellicht weet.’

‘Ja’, zei Monique. Het beviel haar dat de man ervan

uitging dat zij dit wist. Het beviel haar dat een wetenschapper haar een voorstel zou doen. ‘Wat denkt u precies te missen?’ informeerde ze beleefd.

‘Hoe bedoelt u?’ vroeg Nootjes, een seconde verward. ‘O, in de wetenschap! In de wetenschap, ja! In de wetenschap gaat het er vaak zo droog aan toe, mevrouw Champagne. En pas op, die ernst moet er zijn. Die moet er zijn. En er bestaan natuurlijk uitzonderingen. Ik zag onlangs een lezing over de leercapaciteit van kraaien, van een jonge bioloog, hoe heet hij ook alweer, u hebt het misschien ook gezien, het staat op YouTube, enfin, dat doet er nu niet toe. Wat ik zeggen wil, uw artikel heeft iets wat wij kunnen gebruiken en dat is: emotie.’

Hij sprak dat laatste woord heel emotioneel uit, vond Monique, die zich begon af te vragen of ze zich moest verheugen of afschermen. Emotie was nooit haar opzet geweest bij het schrijven, althans niet in zijn ruwe, onbewerkte vorm. Maar ze begreep dat in haar stuk over vis, dat het product was van haar laatste aanval op het toetsenbord, inderdaad sprake was van gevoel.

‘Houdt u van reizen?’ vroeg de man.

Monique zei van wel.

Het voorstel hield in dat ze een aantal Europese steden zou aandoen, om haar betoog voor te lezen tijdens viscongressen, bij wijze van parenthesis.

‘Worden die veel georganiseerd, viscongressen?’ wilde Monique weten.

‘Absoluut!’ Haar onwetendheid leek Sven Nootjes wat te verbazen. Hij begon aan een opsomming van alle maritieme congressen en lezingen die hij zelf ooit had bijgewoond, strikt academische aangelegenheden en voordrachten voor een ruimer publiek. Het waren er heel

wat. Haar reis- en overnachtingskosten zouden worden gedeeld door twee organisaties, een derde zou voor een bijkomende gage zorgen.

‘En van mij wordt dan een soort van speelse noot verwacht?’ vroeg Monique. Terwijl ze het woord ‘noot’ uitsprak, hoopte ze dat Nootjes er geen allusie op zijn naam in zou lezen.

‘Wel, speels, dat zou ik nu niet zeggen’, zei hij. ‘Eerder: emotioneel.’

Nootjes sprak de hoop uit dat Monique een specifieke bijdrage zou kunnen leveren die het tonijnbestand ten goede zou komen. Over tonijn had hij graag nog een paar extra passages gelezen in haar betoog, maar die voorkeur was, hoewel gegrond, min of meer persoonlijk, benadrukte hij.

‘Ik zal mijn best doen!’ Monique zorgde ervoor dat er een glimlach doorklonk in haar stem.

‘Is dat een ja? Wilt u niet eerst horen wanneer?’ Ook Nootjes glimlachte hoorbaar.

‘Zo snel mogelijk’, schalde Monique ietwat balorig.

‘Volgende week Tallinn!’ riep Nootjes uitgelaten terug.

Het was precies wat ze nodig had: vissen redden. Ze zou nieuw zijn. En nuttig. Het vooruitzicht vervulde haar zo met moed en hoop dat ze besloot er een grootschalige viering aan te wijden.

Op het internet vond ze een foto van een school guppy's met uitzinnige baljurken, zo leek het. Lijfjes van mohair en zijde en glas, met cheetahprints en goud, vinneten als boa's, staarten van dun papier, staarten als dure verfkwasten. Geen beeld kon de noties vis en feestelijk-

heid beter verbinden, vond Monique. In groene letters typte ze er de datum, het aanvangsuur en haar adres overheen, gevolgd door de richtlijnen: ‘bloemen noch kransen’ en ‘thema/dresscode: vis/zee’. Ook voegde ze er een citaat aan toe van John L. Culliney: ‘De wereldzeeën zijn de laatste grote wildernis, de enige nog bestaande grens van de mens op aarde, en misschien tegelijkertijd de laatste kans om te laten zien dat hij een rationeel wezen is.’ Ze e-mailde de uitnodiging naar negenendertig mensen en verzond haar in tienvoud per post.

De tijd die haar van het feest en aansluitend vertrek scheidde, bracht Monique door met verhevigde research naar verschillende tonijnsoorten en hun onnatuurlijke vijanden. Nootjes belde haar nog enkele keren met meer details over de reis.

In feite had ze een maand geleden al geweten dat dit haar richting zou worden. Het artikel voor de krant had ze met de grootste intensiteit geschreven, al besepte ze nu pas hoe weinig ze toen over haar onderwerp wist. Hoe meer ze las, hoe meer ze door haar ecologische missie bezeten raakte. Woorden die ze doorgaans had vermeden – alarmbel, eindfase, betere wereld – drongen zich tijdens het lezen aan haar op. De zeeën, oceanen en rivieren dreigden te worden leeggevist. In die lege zeeën las Monique Champagne het einde van alle leven op aarde, want in zee was alle leven ook ontstaan. Ze wist zich ondergedompeld in een nat niets, omgeven door levenloos land. Iemand moest iets wezenlijks doen, vond ze, en aangezien een niet te veronachtzamen minderheid al iets deed, voelde ze zich er schuldig over dat haar hulp tot dusver achterwege was gebleven. Ze had dan wel meermaals iemands eetlust bedorven wanneer die

in een restaurant een zeedier uit de 'liever niet'-kolom van wwf's viswijzer bestelde, maar veel verder was haar activisme nooit gegaan.

Niet helemaal in lijn met haar hartstochtelijke gerichtheid op een betere toekomst, lag de ijver waarmee ze, tussen haar researchsessies door, een winkelkar langs supermarktgangen duwde. Voor het laatst, zo hield ze zich voor, tilde ze zich een breuk aan bakken bier en kartonnen dozen met flessen wijn en dacht ze lang en diep na over gerechten die haar gasten zouden stimuleren voldaan maar niet overeten de dansvloer op te gaan.

Het vooruitzicht dat dit een afscheidsfeest zou worden, kreuhte een verbeterd glimlach in haar gezicht. Ook toen het onderstel van de winkelkar voor de tweede keer een blauwe plek op haar scheenbeen maakte en toen het kofferdeksel van haar wagen bij het inladen op haar hoofd neerkwam, volhardde die glimlach. Een voorbijganger keek geschrokken weg.

Tijdens het koken zong Monique Champagne mee met nummers die tijdens de Tweede Wereldoorlog waren opgenomen maar alleen over liefde gingen. Steeds luider zong ze, hoog en laag en grommend. Ze dreef haar stem tot het uiterste, waardoor haar keel soms dichtkneep en slechts een pijnlijk hoesten voortbracht. Dan greep ze met handen vol bloem naar de hete thee die ze voor zichzelf had gezet, gorgelde ze haar stem weer taai en ging ze door met zingen en kneden.

Monique Champagne was goed in feest. Dat had ze van thuis uit meegekregen; je best doen voor anderen, perfectionisme, confetti. Anderhalf uur voordat de eerste gasten zouden arriveren, had ze alles onder controle. De

warme hapjes op het ovenrooster bereidden zich voor op de hitte, een telraam van kerstomaten en mozzarellabal-letjes wachtte omringd door vegetarische amuse-gueules in de koelkast en de stereo-installatie shuffelde voorbeel-dig naar de volgende sfeerscheppende intro. Monique wierp een laatste blik op de slingers van blauwe, papie-ren visjes die van de stofvrije boekenkast naar alle hoe-ken van de zitruimte vertrokken. Daarna haastte ze zich naar de badkamer.

Kort baden, nam ze zich voor. Onder water bevoelde ze haar magere lijf als een teleurgestelde slager. Ooit was ze gespierder geweest, strakker. Daar moest ze snel weer wat aan doen. Fietsen was niet genoeg. Het ging er in de eerste plaats toch om er gezond uit te zien.

Nadat Monique de conditioner uit haar haren had ge-spoeld, hield ze de douchekop even tussen haar benen. Ze raakte niets aan, hoefde tot haar opluchting ook niets te verzinnen. Bruisend en ononderbroken werkte de waterstraal haar af; het spreiden, het zwellen, het vocht. Haar wangen kregen amper de tijd voor een kleur. Toen ze afsluitend zuchtte, voer een smalle waterrimpel te pletter tegen de badrand, dat was alles. Vitaal, dacht Mo-nique goedkeurend.

Een kwartier voor het aanvangsuur dat ze had opge-geven, ging de bel. Op haar kousen en met slechts één oog opgemaakt, haastte ze zich naar de deur. Voor haar stonden Jan en An, die de combinatie van hun namen te banaal vonden en daarom graag als Jean en Nana werden aangesproken, wat zelden gebeurde. De baby in de Maxi-Cosi waarmee ze de deur verder openduwden, hadden ze Dolf genoemd, wat volgens hen weer moreel aanvaardbaar was maar toch nog zeer zeldzaam. Jan en

An droegen beiden een slordige ketting van schelpen, haalden twee verfrommelde matrozenhoedjes tussen de luiers vandaan en zetten die op hun hoofd.

‘Ja, we zijn wat vroeger want Dolf werd wakker’, legde Jan uit.

‘En dus hebben we ons niet zo goed verkleed en moeten we ook redelijk vroeg weg, sorry’, voegde An er verontschuldigend aan toe, alsof ze een pak rammel van Monique verwachtte.

Monique begreep de logica achter hun mededelingen niet maar weet dat aan zichzelf.

‘Geen probleem, kom erin, groot geworden, o dank je’, prevelde ze tijdens het uitwisselen van welkomstkussen en de verheugde blikken op het kind en het wijnetiket. Vervolgens was het haar beurt om zich te verontschuldigen. Ze was nog niet helemaal klaar. Ter verduidelijking wees ze naar haar ene opgemaakte oog, dat Jan aan Malcolm McDowell in *A Clockwork Orange* deed denken, wat An en Monique lachend beaamden. An vond dat ze er mooi uitzag en dat ze iets moois droeg en dat haar haarkleur mooi was. Nadat ze de ouders van drankjes had voorzien, trok Monique het tonijnpak aan, dat ze de vorige avond had vervaardigd. ‘Erg mooi gemaakt’, vond An.

Toen ze de oven aanzette, klonk de bel weer, gevolgd door een dwingende kreet van Dolf. Aan de deur stond Diederik, die ze als eerste gast had verwacht omdat hij altijd de eerste gast was. Mogelijk had het aanbrenge van de zwarte ooglap hem wat vertraagd. Omdat hij voor het overige niet als een zeerover gekleed liep, deed de lap eerder aan de behandeling van een lui oog denken.

‘Ben ik te laat?’ vroeg hij in paniek, toen hij de stemmen van Jan en An hoorde.